

1 פת קרָבָר – פת העשויה מקמח גרוע והמערב בסובין, וְשָׁכָר חָדָשׁ
 2 – שיכר שלא עברו עליו ארבעים יום מעשייתו, וְרָק.
 3 מבואר מדברי הברייתא שהירק מוּזַק לגוף, וכיצד אמר רב הונא
 4 שהוא מועיל.
 5 מתרצת הגמרא: לֹא קָשִׁיא – אין להקשות מן הברייתא על רב
 6 הונא, לפי שכל אחד מהם עוסק באופן אחר. הָא – רב הונא עוסק
 7 בְּתוֹמֵי וְכָרְתִּי – בשום וברישון, שהם מיני ירקות המועילים לגוף.
 8 הָא – הברייתא עוסקת בְּשָׁאָר רִבְנֵי – בשאר ירקות, שהם מוּזַקִּים
 9 לגוף.
 10 ומביאה הגמרא ראייה מברייתא שהשום והכרישין טובים
 11 ומועילים: בְּרִתְנִיא – כפי ששנינו בברייתא, שום הוא יֶרֶק הבריא
 12 לגוף, וְכָרְשִׁין הֵם חֲצִי יֶרֶק, כלומר, מועילים הם למחצה. מקום
 13 שְׁנֵרָא בּו צִנּוֹן נִרְאָה בּו סָם תִּיִּים, כלומר, שהצנן מועיל לגוף
 14 ביותר.
 15 מקשה הגמרא: וְהָא תִנְיָא – והרי שנינו בברייתא, שמקום שְׁנֵרָא
 16 בּו צִנּוֹן נִרְאָה בּו סָם תִּיִּים, דהיינו שהוא מוּזַק לגוף ביותר.
 17 מתרצת הגמרא: לֹא קָשִׁיא – אין להקשות סתירה בין הברייתות,
 18 לפי שכל אחת מהן עוסקת באופן אחר. כָּאֵן – הברייתא שבה
 19 נתבאר שהצנן מוּזַק לגוף עוסקת בְּעֵלֶין – בעלי הצנן, שהם
 20 מוּזַקִּים, כָּאֵן – הברייתא שבה מבואר שהצנן מועיל לגוף עוסק
 21 בְּאִמְהוֹת – בשרשי הצנן, שהם מועילים לגוף.
 22 תירוצ נוסף מתרצת הגמרא: שניתן לפרש ששתי הברייתות
 23 עוסקות בשרשי הצנן, ומכל מקום אין להקשות סתירה ביניהן,
 24 לפי שכל ברייתא עוסקת בזמן אחר. כָּאֵן – הברייתא שבה מבואר
 25 שהצנן מועיל לגוף עוסקת בְּיָמוֹת חֲמָה – בקיץ, שהגוף חם,
 26 והצנן שדרכו לצנן את הגוף מועיל לו, כָּאֵן – הברייתא הסוברת
 27 שהצנן קשה לגוף עוסקת בְּיָמוֹת חֲשָׁמִים – בחורף, שהגוף צונן,
 28 והצנן מוסיף לצננו, ולפיכך הוא קשה לו.
 29 הגמרא מביאה מימרא בענין חסרונותיה של עיר שיש בה מעלות
 30 ו–מדרגות: אָמַר רב יהודה אָמַר רב, כִּל עִיר שֵׁשׁ בָּה מַעְלֹת
 31 וּמִדְרוֹת, כלומר, שבניה בצלע הר, וצריך תמיד לעלות ולירד בה
 32 ממקום למקום, אָדָם וּבְחֵמָה שֶׁבָּה מְתִים בְּחֵצֵי יְמִיָּה.
 33 מקשה הגמרא: מְתִים סִלְקָא דְעֵתָךְ – וכי תעלה על דעתך שמחמת
 34 מעלות ומורדות אדם ובהמה מתים בחצי ימיהם.
 35 מתרצת הגמרא: אֵלֹא אֵימָא – אלא אמור כך, עיר שיש בה מעלות
 36 ומורדות אדם ובהמה שבה מוּקְנִיִּים בְּחֵצֵי יְמִיָּה מפני הטורח. וכעין
 37 זה אָמַר רב הונא בְּרִיה דְּרבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הֵי מוּלְיָתָא דְּבִי בִירִי וְדְבִי רִשָּׁא
 38 אלו המעלות ומורדות שבין הערים 'ביר' ו'רש', אִמְקוֹן – גרמו
 39 לי להזקין במהרה, מחמת הטורח שבעליה מזו לזו.
 40 הגמרא מביאה ברייתא המפרשת כיצד מרבעים עיר עגולה: תְּנוּ
 41 רִבְנֵן בְּבִרְיָתָא, כָּא רִבְעָה לְעִיר עֲגוּלָה, מְרַבְּעָה בְּרִיבּוּעַ עוֹלָם – כפי
 42 ריבועו של עולם, דהיינו נוֹתֵן את צִפּוֹנָהּ של העיר לְצִפּוֹן העוֹלָם
 43 וְאֵת דְּרוֹמָהּ של העיר לְדָרוֹם העוֹלָם (צִיּוּר א), ואינו מרבעה
 44 באלכסון של עולם (צִיּוּר ב).
 45 עתה מפרשת הברייתא כיצד ידע אדם היכן הם צפון ודרומו של
 46 עולם: וְסִימָנֵי – אם אינך יודע היכן הוא צפון והיכן הוא דרום
 47 יהא סימן זה נתון בידך, עֲגִלָּה בְּצִפּוֹן – קבוצת הכוכבים של מזל
 48 שור הנראית כעגלה עומדת תמיד בצפון של עולם, וְעֶקְרָב בְּדָרוֹם
 49 – וקבוצת הכוכבים של מזל עקרב עומדת תמיד בדרומו של עולם
 50 (צִיּוּר ג).

51 דְּבִי וְסִי אִמְרָא, אִם אֵינוּ יוֹדְעִי לְרַבְּעָה בְּרִיבּוּעַ שֶׁל עוֹלָם, לפי שאינו
 52 מכיר במזלות אלו, מְרַבְּעָה לְעִיר כְּמִין חֲתָקוֹתָהּ, כלומר, יכול הוא
 53 לידע היכן הוא צד דרום והיכן צד צפון לפי סדר הילוך החמה
 54 וסיבובה. בִּיצָה, צד העולם שהחמה יוֹצֵאָה – מתחילה לזרח בצידו
 55 האחד בְּיוֹם אָרְזָה של תקופת תמוז, וְשׁוֹקֵעֶת בצידו השני בְּיוֹם אָרְזָה,
 56 וְהָא הוּא פְּנֵי צִפּוֹן, כלומר, בתקופת תמוז הימים ארוכים והלילות
 57 קצרים, והחמה מהלכת ביום בשלשה מצדי העולם, מזרח, דרום
 58 ומערב. דהיינו, שהיא זורחת בקרן מזרחית צפונית, ומהלכת ביום
 59 את כל צד מזרח וצד דרום וצד מערב, עד שהיא שוקעת בקרן
 60 צפונית מערבית. ונמצא, שצד העולם שהיא יוצאת מצידי האחד
 61 ושוקעת בצידו השני הוא צד צפון (צִיּוּר ד).
 62 צד העולם שהחמה יוֹצֵאָה בצידו האחד בְּיוֹם קָצָר של תקופת
 63 טבת, וְשׁוֹקֵעֶת בצידו השני בְּיוֹם קָצָר, וְהָ הוּא פְּנֵי דָרוֹם. לפי
 64 שבתקופת טבת הימים קצרים והלילות ארוכים, ואין החמה
 65 מהלכת ביום אלא את צד דרום בלבד. דהיינו, שהיא זורחת בקרן
 66 מזרחית דרומית, ומהלכת את צד דרום עד ששוקעת בקרן
 67 מערבית דרומית. ונמצא, שצד העולם שהיא זורחת מצידי האחד
 68 ושוקעת מצידי השני הוא צד דרום (צִיּוּר ה), ובתקופת נִסָּן
 69 וְתִקְוֶת תִּשְׁרִי שהימים והלילות שווים, החמה יוֹצֵאָה בְּחֵצֵי מִזְרָח –
 70 באמצע צד מזרח, ומהלכת את חצי צד מזרח וכל צד דרום וחצי
 71 צד מערב, וְשׁוֹקֵעֶת בְּחֵצֵי מַעְרָב – באמצע צד מערב.
 72 הגמרא מביאה מקרא שממנו יש ללמוד את מהלך החמה: שְׁנַאֲמַר
 73 (קהלת א' א) 'הוֹלֵךְ אֵל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֵל צָפוֹן סוֹבֵב סָבִב הוֹלֵךְ הָרוֹחַ',
 74 ומקלה זה מכנה את מהלך החמה ביום בשם 'הילוך', ואת מהלך
 75 החמה בלילה בשם 'סיבוב'. ויש לפרשו כך, 'הוֹלֵךְ אֵל דָּרוֹם' בְּיוֹם,
 76 כלומר, לעולם החמה מהלכת את צד דרום ביום, שאפילו בימים
 77 הקצרים של תקופת טבת היא מהלכת בו ביום ולא בלילה. וְסוֹבֵב
 78 אֵל צָפוֹן בְּלֵילָה, כלומר, לעולם החמה סובבת את צד צפון בלילה,
 79 שאפילו בלילות הקצרים של תקופת תמוז היא סובבת אותו
 80 בלילה ולא ביום. 'סוֹבֵב סָבִב הוֹלֵךְ הָרוֹחַ', כאן נקט הכתוב את
 81 שתי הלשונות, גם 'הולך' וגם 'סובב', ולפיכך יש לפרש שְׁנַאֲמַר פְּנֵי
 82 מִזְרָח וּפְנֵי מַעְרָב – צד מזרח וצד מערב, שְׁפָעִים החמה מְהַלְכָּתָן
 83 ביום, בימי הקיץ הארוכים, וּפְעָמִים החמה מְסַבְּבָתָן בלילה, בימי
 84 החורף הקצרים.
 85 הגמרא מביאה דעה החולקת על כללים אלו: אָמַר רב מִשְׁרָשִׁיא
 86 לִיתְנֵהוּ לְהֵי בְּלֵילִי – אין כללים אלו נכונים. דְּתִנְיָא – שהרי כך
 87 שנינו בברייתא, לֹא יוֹצֵאָה חֲמָה מְעוֹלָם מִקְרָן מְזֻרְחִית צְפוֹנִית מִמַּשׁ
 88 וְשׁוֹקֵעָה בְּקָרִן מַעְרִבִית צְפוֹנִית מִמַּשׁ, שאף כיצד מירח תקופת תמוז אין
 89 הימים ארוכים כל כך, אלא יוצאת היא מצד מזרח הנוטה לצפון,
 90 ושוקעת בצד מערב הנוטה לצפון. וְכֵמו כֵּן מְעוֹלָם לֹא יוֹצֵאָה חֲמָה
 91 מִקְרָן מְזֻרְחִית דְּרוֹמִית מִמַּשׁ וְשׁוֹקֵעָה בְּקָרִן מַעְרִבִית דְּרוֹמִית מִמַּשׁ,
 92 שאף בתקופת טבת אין הימים קצרים כל כך, אלא יוצאת היא
 93 מצד מזרח הסמוך לדרום, ושוקעת במערב סמוך לדרום.
 94 הגמרא מביאה מימרא של שמואל בענין תקופות השנה: אָמַר
 95 שְׁמוּאֵל, אֵין תְּקוּפֹת נִסָּן נּוֹפֵלֹת ו–מתחלות, אֵלֹא בְּאֶחָד מֵאַרְבָּעָה
 96 רִבְעֵי הַיּוֹם, או בתחלת היום, או בתחלת הלילה, או בְּחֵצֵי ו–באחזות
 97 הַיּוֹם, או בְּחֵצֵי חֲלִילָה. ואֵין תְּקוּפֹת תַּמּוּז נּוֹפֵלֹת, אֵלֹא או בְּשַׁעֲה
 98 אַחַת וּמִחְצָה או בְּשַׁעֲה שְׁבַע וּמִחְצָה בֵּין בְּיוֹם וּבֵין בְּלֵילָה. ואֵין
 99 תְּקוּפֹת תִּשְׁרִי נּוֹפֵלֹת, אֵלֹא או בְּשַׁלְשׁ שְׁעוֹת ו–בשעה שלש או
 100 בְּתִשְׁעֵי שְׁעוֹת ו–בשעה תשע, בֵּין בְּיוֹם וּבֵין בְּלֵילָה. ואֵין תְּקוּפֹת מַטֵּב
 101 נּוֹפֵלֹת, אֵלֹא או בְּאַרְבַּע שְׁעוֹת וּמִחְצָה או בְּעֶשֶׂר שְׁעוֹת וּמִחְצָה, בֵּין
 102 בְּיוֹם וּבֵין בְּלֵילָה.
 103 ואֵין הַפֶּרֶשׁ בֵּין תַּחֲלִיל תְּקוּפָה אַחַת לְתַחֲלִיל תְּקוּפָה אַחֶרֶת אֵלֹא
 104 תִּשְׁעִים וְאַחַד יוֹם וְשֶׁבַע שְׁעוֹת וּמִחְצָה. לפי שאורך שנת חמה הוא
 105 שלש מאות וששים וחמשה ימים ושש שעות, ומאחר והשנה
 106 מתחלקת לארבע תקופות שוות נמצא שאורך כל תקופה הוא
 107 תשעים ואחד יום ושבע שעות ומחצה.
 108 ומוסיף שמואל ומפרש את ההפרש שבין התקופות לענין שימוש
 109 הכוכבים: ואֵין תְּקוּפָה מוֹשְׁבֵת מְהַכְרֵתָה – נמשכת אחר חברתה
 110 אֵלֹא חֲצִי שָׁעָה. כלומר, אין הפרש בין תקופה אחת לזו שאחריה,
 111 לענין מהלך הכוכבים, אלא חצי שעה. לפי שישנם שבעה כוכבי
 112 לכת, והם, כוכב לבנה, שבתאי, צדק, מאדים, חמה, נוגה, וכל כוכב
 113 מְשַׁמֵּשׁ שְׁעָה אַחַת. ונמצא, שלאחר שבע שעות נגמר שימושם של
 114 כל שבעת הכוכבים ומתחיל סיבוב חדש. ומאחר ונתבאר שהפרש
 115 השעות שבין תקופה לתקופה הוא שבע שעות ומחצה, נמצא
 116 שאם נפלה תקופת ניסן בתחילת שימושם של 'כוכב', תיפול

המשך ביאור למס' עירובין ליום שישי עמ' א

1 תקופת תמוז בחצי שימוש, שהרי לאחר שבע שעות חוזר אותו
2 הכוכב לַשֶּׁמֶשׁ, ואילו תקופת תשרי תיפול בתחילת שימוש של
3 הכוכב 'לבנה', ותקופת טבת בחצי שימוש. וכן הלאה.
4 הגמרא מביאה מימרא נוספת של שמואל בענין תקופות: וְאָמַר
5 שְׁמוּאֵל, אֵין לָךְ תְּקוּפַת נִסָּן שְׁנוּפְלָת כְּצֶדֶק שְׁאִינָה מְשַׁבֶּרֶת אֶת
6 הָאֵילָנוֹת. כלומר, אם תקופת ניסן נופלת בזמן שמשמש כוכב
7 'צדק', אזי עתידה להיות בתקופה זו רוח סערה המשברת אילנות,

8 וְאֵין לָךְ תְּקוּפַת טֵבֵת שְׁנוּפְלָת כְּצֶדֶק שְׁאִינָה מֵיִבֶּשֶׁת אֶת הַזֵּרְעִים.
9 כלומר, אם תקופת טבת נופלת בזמן שמשמש כוכב 'צדק', אזי
10 עתידה תקופה זו להיות חמה ומייבשת את הזרעים. והוא – אך
11 התנאי לכללים אלו, דְּאִיתִּילִיד לְבָנָה אוּ בְּלִבְנָה אוּ כְּצֶדֶק – שמוולד
12 הלבנה של חודש טבת או ניסן חל בשעת שימוש של כוכב
13 'לבנה' או בשעת שימוש של כוכב 'צדק'.

הגמרא מביאה ברייתא העוסקת באופן מדידת העיר ותחומיה: תגו
 רבנן בברייתא, אדם המרצע את העיר העגולה, עושה אותה כמין
 סבלא ו-לוחן מרובעת, כלומר, מוסיף לה זווית, וחוזר ומרצע את
 התחומין שלה, ועושה אף אותה כמין סבלא מרובעת, כגון בעיר
 שהיא אלפיים אמה על אלפיים אמה, הוא מוסיף בכל אחד מצדדי
 העיר ריבוע של אלפיים אמה על אלפיים אמה וצויר א, ונמצא
 שכל אחד מתחומי העיר מרובע.
 וכשהוא מויד את תחומי העיר לאחר שריבעה, לא ימידד מאמצע
 הקרן זוית של העיר באלכסון אלפים אמה, כלומר, לא ימדוד
 אלפיים אמה באלכסון מכל קרן ואחר כך ימתח חוט בין קרן לקרן
 וצויר ב, מפני שהיה מפיסד בכך את הזווית. כלומר, מאחר והוא
 מודד אלפיים אמה באלכסון מקרן העיר, הוא מפסיד לכל זוית
 שמונה מאות אמה, שאילו היה מודד אלפיים אמה בקו ישר היה
 שיעור התחום באלכסון הקרנות אלפיים ושמונה מאות אמה וצויר
 ג, ומשום כך הוא גם ממעט את התחום להולכים מאמצע העיר,
 שאינו אלא אלף ארבע מאות ועשרים ושמונה אמות וצויר ד. אלא
 ורואים כאילו נמצא סבלא מרובעת שהיא אלפים אמה על אלפים
 אמה ומניחה בקרן זוית של העיר באלכסונה, וכן בכל קרן וקרן
 וצויר ה, ולאחר מכן מותח חוט בין תחום קרן אחת לתחום קרן
 אחרת וצויר ו, ונמצא שתחום העיר להולכים מאמצעה הוא
 אלפיים אמה לכל רוח, ואילו להולכים דרך קרנות העיר באלכסון
 יש אלפיים ושמונה מאות אמה.
 נמצאת העיר משתבחת במה שריבענו אותה שיעור ארבע מאות
 אמות לבאן וארבע מאות אמות לבאן, שהרי כשהיתה עגולה לא
 היו לה קרנות, ועתה לאחר שריבענו אותה נוסף עליה באלכסון
 ארבע מאות אמה לכל קרן וקרן וצויר ז. נמצא תחומין של העיר
 משתבחת שמונה מאות אמות לבאן ושמונה מאות אמות לבאן,
 כלומר, מאחר ואנו מודדים את תחומי העיר על ידי הוספת טבלה
 של אלפיים אמה באלכסון העיר, ולא על ידי מדידת
 אלפיים אמה בלבד באלכסון מקרן העיר, נמצא שנוסף על
 התחומין לכל אחד מקרנות העיר ולמהלך באלכסון שמונה מאות
 אמה וצויר ח. נמצא תחומין משתבחת יחדיו אלף ומואתים
 אמות לבאן ואלף ומואתים אמות לבאן, כלומר, מאחר וריבענו גם
 את העיר וגם את תחומיה, מעתה משתכר ההולך דרך קרנות
 העיר באלכסון אלף ומואתים אמה לכל קרן וקרן.
 הגמרא מפרשת באיזה אופן עוסקת הברייתא: אמר רבי, ומשפחת
 לה – דין זה של הברייתא ניתן למצוא רק בכתא דהויא תרי אלפי
 אמה אורי אלפי – בעיר עגולה שיש בה אלפים אמה על אלפיים אמה
 בעיגול, שבעיר כזו נאמרו כל שיעורי הברייתא שנתבארו לעיל.
 הגמרא מביאה ברייתא העוסקת במגרשי ערי הלויים: תניא
 בברייתא, אמר רבי אליעזר רבי יוסי, תחום ערי הלויים הוא אלפים
 אמה מסביב לעיר לכל רוח, צא ו-הוצא מן אלף אמה סמוך לעיר
 לצורך מגרש – שטח פתוח שאין בונים בו בתים ואין נוטעים בו
 אילנות, אלא מניחים אותו ריק לנוי העיר, נמצא שהמגרש תופס
 רביע – רבע מן התחום, והשאר משמש לצורך שדות וקרמים.
 מבררת הגמרא: מנא הני מילי – מנין לומדים דין זה שמגרשי
 הערים הם אלף אמה סביב לכל רוח. אמר רבא, יש ללמוד זאת
 ממשאמר קרא (במדבר לה ד) ומגרשי הערים אשר תתנו ללויים מקדו
 העיר וחוצה אלף אמה סביב, ומבואר מדברי המקרא שכן אמרה
 תורה, סבב את העיר באלף אמה של מגרש.
 הגמרא מבררת את דברי הברייתא 'נמצא מגרש רביע': שנינו
 בברייתא, 'נמצא מגרש רביע'. מקשה הגמרא: וכי המגרש הוא
 רביע מן התחום, הרי פלגא הוי – הוא תופס חצי מתחומי העיר,
 שהרי תחום העיר הוא אלפיים אמה סביב, ומתוכם אלף אמה
 מגרש.
 מתרצת הגמרא: אמר רבא, אדם ששמו פר אדא שתפקידו הוא
 משוחא – מודד ומציין את תחומי העיר, אספקה לי – הסביר לי
 את דברי הברייתא. משפחת לה – ניתן למצוא אופן שהמגרש
 תופס רבע מן התחום, בכתא דהויא תרי אלפי אמה אורי אלפי – בעיר

שהיא אלפיים אמה על אלפיים אמה.
 שבה הגמרא ומקשה: כיצד יתבארו דברי הברייתא בעיר כזו, הרי
 תחום העיר כמה הויא – כמה הוא, שיתפר – ששה עשר ריבועים
 של אלף אמה על אלף אמה, שהרי מודדים לתחום העיר ריבוע
 של אלפיים אמה על אלפיים אמה בכל אחד מצדדי העיר, ובכל
 ריבוע כזה יש ארבעה ריבועים של אלף אמה על אלף אמה, נמצא
 שבארבעת תחומי העיר יחדיו יש ששה עשר ריבועים וצויר י.
 קרנות העיר כמה הויין – כמה יש בהם, שיתפר – ששה עשר
 ריבועים של אלף אמה על אלף אמה, שכן מודדים בכל אחת
 מקרנות העיר ריבוע של אלפיים אמה על אלפיים אמה לצורך
 נתינת פאות לתחומיה וצויר יא. ונמצא שסך כל תחומי העיר
 וקרנותיה הוא שלשים ושנים ריבועים של אלף אמה על אלף
 אמה. הן – הוצא מהן לצורך מגרשי העיר אלף אמה לכל צד,
 שהם תמניא ותחומין וארבעה קרנות – שמונה ריבועים של אלף
 אמה על אלף אמה מן התחומין וארבעה ריבועים מן הקרנות, כמה
 הוי – כמה הוא שיעור שטח מגרשי העיר, תפר – שנים עשר
 ריבועים וצויר יב. ומעתה יש להקשות, כיצד יתבארו דברי
 הברייתא 'נמצא מגרש רביע', הרי פני מתילתא נינהו – המגרש
 תופס יותר משליש מתחומי העיר וקרנותיה, שכן שיעור תחומי
 העיר והקרנות הוא שלשים ושנים ריבועים, והמגרש תופס מתוכם
 שנים עשר ריבועים.
 מתרצת הגמרא: אייתי ארבעה דמתא שדי עליהו – יש להביא עוד
 ארבעה ריבועים של אלף אמה על אלף אמה של שטח העיר
 עצמה, שהיא אלפיים אמה על אלפיים אמה, ולהוסיף אותו על
 שטח התחומים והקרנות. כלומר, אין כוונת הברייתא שהמגרש
 תופס רבע מן התחומין והקרנות בלבד, אלא רבע מכל השטח של
 העיר עם תחומיה וקרנותיה.
 שבה הגמרא ומקשה: אפתי תילתא הוי – מכל מקום עדיין אין
 המגרש תופס רבע מכל השטח אלף שלשים, שהרי שטח העיר עם
 התחומין והקרנות הוא שלשים וששה ריבועים של אלף אמה על
 אלף אמה, ואילו המגרש הוא שנים עשר ריבועים.
 מתרצת הגמרא: מי כפרת בריבועא קאמר – האם סבור אתה
 שהתנא של הברייתא עוסק בעיר מרובעת, אין הדבר כן, אלא
 בעיגולא קאמר – בעיר עגולה הוא עוסק, ומאחר והעיגול קטן מן
 המרובע, אף שיעור מגרש של עיר עגולה קטן משיעור מגרש של
 עיר מרובעת, ועל כן, אף ששיעור מגרש של עיר מרובעת ושיש
 בה אלפיים אמה על אלפיים אמה הוא שלשים משיעור העיר
 ותחומיה וקרנותיה, מכל מקום שיעור המגרש של עיר עגולה
 ושיש בה אלפיים אמה אינו אלא רבע משטח העיר ותחומיה
 וקרנותיה. שהרי כמה שטחו של מרובע יתר על שטחו של עיגול,
 רביע, ומעתה, הן רביע מנייהו – הורד רבע משיעור שנים עשר
 ריבועים של מגרש בעיר מרובעת, פשו להו תשעה – נשאר
 תשעה ריבועים לשיעור מגרש בעיר עגולה, ותשעה מתילתין
 ושייתא רביעא הוי – ותשעה ריבועים של מגרש הם רבע מתוך
 שלשים וששה ריבועים של העיר ותחומיה וקרנותיה וצויר יג.
 ולכן נתכוון התנא של הברייתא באומרו 'נמצא מגרש רביע'.
 אביי מבאר באופן נוסף את דברי הברייתא 'נמצא מגרש רביע':
 אפני אמר, משפחת לה נמי – ניתן למצוא אופן שהמגרש הוא
 רבע מן התחום, בכתא דהויא אלפא באלפא – בעיר שהיא אלף
 אמה על אלף אמה, וכוונת הברייתא היא שהמגרש הוא רבע מן
 התחומים והקרנות, ללא העיר עצמה.
 מקשה הגמרא: כיצד ניתן להעמיד את דברי הברייתא בעיר כזו,
 הרי תחומין כמה הוי – תחומי העיר כמה הם, תמניא – שמונה
 ריבועים של אלף אמה על אלף אמה, שכן בכל צד של העיר יש
 תחום של אלפיים אמה על אלף, והיינו שני ריבועים של אלף על
 אלף, ובצירוף ארבעת צדדי העיר יש בתחומי העיר שמונה
 ריבועים וצויר יד. קרנות העיר כמה הוי – כמה הוא שיעור שטחן.
 שיתפר – ששה עשר ריבועים, שזה הוא שיעור הקרנות בכל עיר,
 כדי למלאות את זווית התחומין.